

14. Ray Bradbury – 451 stupňů Fahrenheita

Autor

- **Jméno:** Ray Douglas Bradbury
- **Raný literární rozjezd:**
 - První povídky publikoval ve školních novinách a pulp magazínech (1938–1941)
 - Aktivní účast v amatérských sci-fi klubech (Los Angeles Science Fantasy Society)
- **Profese a mediální aktivity:**
 - Spisovatel na volné noze – romány, povídkové sbírky, eseje
 - Scénárista a spolupracovník hollywoodských studií (pracoval na adaptacích, např. *Moby Dick*, *It Came from Outer Space*)
 - Častý přednášející na univerzitách a festivalových setkáních science fiction
- **Literární styl a témata:**
 - Bujarý, poetický jazyk – propracovaná metaforika v popisech
 - Kombinace sci-fi, fantasy a hororu s nostalgickými reminiscencemi dětství
 - Časté motivy: technologie versus lidství, magické vnímání každodennosti, ztráta nevinnosti
- **Hlavní díla:**
 - *The Martian Chronicles* (1950) – cyklus povídek o kolonizaci Marsu
 - *Fahrenheit 451* (1953) – dystopický román o pálení knih
 - *Something Wicked This Way Comes* (1962) – gotický dark-fantasy román o karnevalu hrůzy
- **Ocenění a pocta:**
 - Pulitzerova cenu obdržel zvláštním uznáním (Pulitzer Citation) za celoživotní dílo (2007)
 - National Medal of Arts (2004)
 - Hned několik cen Hugo a Nebula za povídky i romány
- **Odkaz:**
 - Inspiroval generace autorů sci-fi, fantasy i horroru
 - Popularizoval žánr pomocí často dramatizovaných povídek v rozhlasu, televizi i divadle
 - Jeho dílo zůstává ikonou bojů o svobodu slova, představivost a lidskost v technologické společnosti

Děj

Děj knihy se odehrává ve velice hektické budoucnosti. Doba je charakterizována neustálým spěchem, většinou za zábavou; lidé nemají čas ani chuť číst knihy a starat se o něco jiného než o vlastní potěšení. Zájem o literaturu postupně upadá a knihy jsou posléze oficiálně zakázány a ničeny.

Hlavním hrdinou je požárník Guy Montag. Požárníci však v této době nejsou ti, již požáry hasí. Domy se vyrábějí z ohnivzdorných materiálů a požárníci už nemají co na práci, začínají dělat pravý opak své původní práce. Vyhledávají nelegální přechovavatele knih a vypalují jejich knihovny, často i celé domy. „451 stupňů Fahrenheita (232,8 °C) je teplota, při které se papír vznítí a hoří“, píše Bradbury v úvodu. Proto mají požárníci ve znaku právě číslo 451.

Montag svou práci miluje, ale jeho nová sousedka Clarissa McClellanová, dívka pocházející z rodiny podivínů (vzpomínajících na minulost) ho svými řečmi nahlodá a Guy začne přemýšlet o tom, co se v knihách asi tak píše. Při jedné akci Guy ukradne z domu nelegálních přechovavatelů několik knih, vezme je domů a v práci nahlásí, že je nemocný. Velitel Beatty si vše domyslí a přijde k Montagovi domů a vypoví mu minulost hasičů. Také řekne, že když hasič neodolá pokušení a vezme si knihu, nic se mu nestane, pokud ji do jednoho dne spálí. Guy ho sice poslechne, ale nechá spálit pouze jedinou knihu na radu profesora Fabera, kterého kdysi potkal v parku (vyhledal ho, aby od něj dostal návod jak se bránit propagandě a co knihy skutečně obsahují). Beatty se však doví, že Guyovi doma ještě zbývají knihy, a na dalším výjezdu požárníků zastaví před Montagovým domem.

Hrdinu udala jeho žena Mildred (odtržená od reality, žije pro své stěny (obří obrazovky) a injekce sedativ) a její přítelkyně, jimž předtím četl básničky právě z ukradené knihy. Guy je přinucen zapálit svůj dům a všechno v něm. Avšak poté, co Beatty přijde na jeho tajné spojení s Faberem, je Guy nucen zabít svého šéfa a dát se na útěk. Policie okamžitě vysílá mechanického Ohaře, aby Montaga vystopoval, ale Guy se převléká do Faberových šatů, které navíc polije alkoholem, a daří se mu Ohařovi utéct korytem řeky. Celá honička ovšem běží naživo v televizi a policie si nemůže dovolit neuspět. Pošle tedy Ohaře k místu, kde se každý den prochází nevinný muž, kterého nechá zabít, aby diváci nepřišli o svou podívanou.

Guy se mezitím dostává do lesa ke skupině bývalých vysokoškolských profesorů, kteří putují z místa na místo a pamatují si vědomosti z knih (každý si pamatuje nějakou). Montag, jelikož sám nějaké knihy četl, se k nim přidává.

Po nějaké době propukne válečný konflikt a město plné „benzínových štvanců“ a věčně se bavících lidí je během několika minut zničeno bombardováním. Vzdělanci se vydávají městu na pomoc s tím, co mají – vědomostmi získanými z knih. Kniha nemá uzavřený závěr, končí nejistou vizí ve znovuzrození kultury: lidé mající vědomosti ze spálených knih vyjdou do světa a předají je dalším generacím.

O díle

- **Žánr a vydání**
 - **Typ díla:** dystopický román
 - **První vydání:** 1953, nakladatelství Ballantine Books (USA)
 - **České vydání:** „451 stupňů Fahrenheita“ poprvé přeložil Pavel Šrut roku 1955
- **Prostředí a časová situace**
 - **Místo děje:** futuristické americké město (údajně někde na jihu či středozápadě USA)
 - **Čas:** budoucnost (polovina 24. století); společnost žije v permanentní válce, masmédia i televize suplují osobní kontakt
- **Hlavní postavy**
 - **Guy Montag:** hasič, jehož úkolem je pálit knihy; postupně prochází vnitřní proměnou
 - **Mildred Montag:** jeho manželka, závislá na virtuálních „stěnách“ – obřích televizních obrazovkách
 - **Kapitán Beatty:** Montagův nadřízený, ideolog Strany, mistrně obhájí cenzuru
 - **Clarisse McClellan:** mladá sousedka, svobodomyšlná dívka, která Montaga přivede k pochybám
 - **Profesor Faber:** bývalý literární profesor, stane se Montagovým mentorem a spojencem v odboji
- **Témata a motivy**
 - **Cenzura a zákaz knih:** knihy odstraňovány jako nebezpečné nositele „různorodých“ myšlenek
 - **Manipulace masmédií:** televizní programy a rádia jako nástroje pasivity a rozptýlení
 - **Odtržení od reality:** povrchní zábava nahrazuje mezilidské vztahy a kritické myšlení
 - **Síla vzdělání vs. uniformita:** schopnost číst a interpretovat text jako akt odporu
 - **Oheň jako dvojnásobný symbol:** nástroj destrukce i očištění nového začátku
- **Stylistické prostředky**
 - **Úsporný, reportážní styl:** krátké věty, strohé popisy, mnohé dějové přeskočení
 - **Opakování klíčových obrazů:** plameny, sirény, prázdné obrazovky – posilují atmosféru hysterie
 - **Kontrastní scény:** střety Montaga s Beattym, ticho venkova proti hluku města
- **Symbolika**
 - **Helma a uniforma hasiče:** anonymita vykonavatele totalitních příkazů
 - **Knihy:** uchovatelé historie, emocí a individuální zkušenosti
 - **Ohnivý střel:** bleskurychlá destrukce, kterou nelze zastavit
 - **Řeka a „kmeny pamětníků“:** naděje na znovuzrození kultury mimo město
- **Narativní perspektiva**
 - **Třetí osoba omezená na Montaga:** sledujeme jeho vnitřní konflikt, postupné probuzení svědomí
- **Kritické přijetí a ocenění**
 - Okamžitě považován za vrchol dystopické literatury 20. století
 - Významný vliv na debaty o svobodě slova, cenzuře a roli médií

- **Význam díla**
 - **Varování před beztvářou konformitou:** ukazuje, jak snadno lze manipulovat masy
 - **Oslava síly myšlení:** akt čtení jako svrchovaný projev lidské svobody
 - **Nadčasová relevance:** připomíná rizika totalitních tendencí i v moderní „informační“ společnosti

Sci-fi

- **Definice a charakteristika**
 - Žánr spekulativní fikce, zkoumající dopady vědy a techniky na jedince i společnost
 - Staví na „co kdyby“ premise, která posouvá současné poznatky a technologie do extrémních nebo futuristických scénářů
- **Hlavní tematické prvky**
 - Alternativní světy – většinou se děje v alternativním světě
 - Pokročilé technologie (robotika, umělá inteligence, kybernetika)
 - Mezigalaktické cestování a vesmírné civilizace
 - Cestování časem, alternativní reality a paralelní světy
 - Mimoszemské rasy a první kontakt
- **Podžánry**
 - **Hard sci-fi** – důraz na vědeckou a technickou přesnost
 - **Soft sci-fi** – více se soustředí na sociální, psychologické a filozofické otázky
 - **Space opera** – epické konflikty ve vesmíru, velká měřítka, dramatické bitvy
 - **Cyberpunk** – temné futuristické metropole, vysoká technologie versus úpadek společnosti
 - **Dystopie a utopie** – vizualizace ideálních nebo naopak zhroucených společností
 - **Steampunk** – anachronistické technologie zasazené do viktoriánské éry
- **Historický vývoj**
 - Počátky v 19. a na začátku 20. století (Jules Verne, H. G. Wells)
 - Zlatý věk sci-fi (1930–1950): magazíny jako „Amazing Stories“, autoři jako Isaac Asimov, Arthur C. Clarke
 - New wave a postmoderní éra (1960–1980): experimentálnější formy, sociální a ekologické motivy
 - Současnost: diverzifikace hlasů (klimatické sci-fi, afro-sci-fi, feministické přístupy)

- **Klíčové motivy a otázky**
 - Etika a odpovědnost při tvorbě inteligentních strojů
 - Dopady kolonizace nových světů na původní obyvatele (mimozemské rasy či Země)
 - Možnosti a rizika genetických úprav a biologických experimentů
 - Sociální nerovnost, totalita a odpor v technologicky vyspělých společnostech
- **Světotvorba a styl**
 - Detailní popis technologických systémů a jejich fungování
 - Vytváření komplexních světů s vlastní historií, politikou a kulturou
 - Používání vědecké terminologie, často s vymyšlenými termíny pro fiktivní jevy
- **Funkce a význam**
 - Kritika a satira současných společenských trendů
 - Inspirace pro reálný vědecký a technologický vývoj
 - Rozšiřování obzorů a podněcování představivosti čtenářů i diváků
- **Mediální adaptace a vliv na kulturu**
 - Knihy – Andy Weir – Marťan, Ray Bradbury – 451 stupňů Fahrenheita
- **Současné trendy**
 - Důraz na udržitelnost a změnu klimatu (cli-fi)
 - Multižánrové fúze (sci-fi + fantasy, sci-fi + horor)
 - Virtuální a rozšířená realita jako nové platformy pro vyprávění